

PIŠETA IN UREJUJETA:
Lojze Košorok
in Pavla Gruden

SMRT NENAVADNEGA ČLOVEKA NA NENAVADNEM MESTU

Beseda bo o 49. letnem poglavarju beloruske pravoslavne cerkve, leningrajskem metropolitu Nikodimu. Več kot 20 let je imel zelo močan vpliv na notranjo in zunanj vlogo ruske pravoslavne cerkve. Rojen v Rjazanu 1929 leta, sin delevca, njegov oče je bil član partije. Kot briljantni študent bogoslovja je bil že pri dvajetih letih posvečen v duhovnika. Izredno hitro je napredoval, v nekaj letih je postal šef rusko-pravoslavne misije v Jeruzalemu, kjer se začne njegova velika diplomatska vloga izven Sovjetske Zveze. Po povratku v Rusijo je opravljal visoke cerkvene funkcije in leta 1965 je postal metropolit v Leningradu in ob enem je bil predsednik komisije Svetega Sinoda za ekumenske odnose, /odnosi z ostalimi krščanskimi cerkvami/.

Z opravljanjem te funkcije je postal nekako neuradno šef diplomacije in kot tak je večkrat potoval v Rim, v Vatikan, kjer se je počutil kot doma. Prijateljske stike je navezel z mnogimi visokimi prelati, posebna prijatelja pa sta postala z generalnim predstojnikom Jezuitskega reda, patrom Arrupom. Ta mu je večkrat vrnil obisk in bil njegov gost v Moskvi.

Pravi začetek njegovega dela, ekumenizma se začne leta 1965, ko je Nikodim prvič bil v avdijenci pri papežu Pavlu VI. Naslednjem letu je v Ženevi na medverškem znanstvenem posvetovanju imel glavni govor; "Cerkv in družba" ravno Nikodim, govoril je o socijalni doktrini katoliške cerkve. Leto kasneje se je na njegov predlog ta razprava nadaljevala v Leningradu. Prvič v zgodovini, po oktobarski revoluciji, se je zgodilo, da je takrat šla v SZ številna delegacija pomembnih in visokih vatikanskih prelatov in teologov. Nikodim je na tem posvetovanju izjavil sledče: "Z globoko zahvalnostjo vsi mi, voditelji, duhovniki in verniki moskovske patriarhije, gledamo v katoliški cerkvi, da pod vodstvom papeža Pavla VI. izhaja dialog, sredstvo katero zagotavlja mir v svetu"!

Bil je večkrat gost v Vatikanu, sprejemali so ga kardinali in škofi po vsej Italiji. Ni mogoče ni kratko opisati vso njegovo dejavnost, katero se je v zadnjem desetletju razvijalo v duhu ekumenizma, med Moskvo

L.K.

in Rimom, bila so mnoga srečanja, razni simpoziji, konference, izmenjava bogoslužij v Rimu ali Leningradu. Vedno je prvo vlogo ruske strani imel Nikodim. Po njegovi zaslugi je prišlo do tega, da je leta 1971 prišel na obisk v Moskvo vatikanski državni sekretar Agostino Casaroli, kjer je poleg drugih važnih dogovorov prišlo na dnevni red tudi vprašanje katoličanov v SZ. V letu 1973 je prišlo do drugega važnega srečanja v Moskvi obeh cerkv, katoliške in ruske pravoslavne cerkve, kjer so podpisali važni dokument o medsebojnem sodelovanju za mir v svetu, tako med kristjani, nekristjani in agnostiki.

Na zahodu, posebno ameriški tisk je svoječasno komentiral, da je papež Pavel VI. očaran od Nikodima, kot enega najspodbnejšega agenta sovjetske tajne službe. Na vse take in podobne napade je Nikodim izjavil sledče: "Po drugi svetovni vojni je moral ruska cerkev izbirati med dvema; ali bo cerkev služila narodu ali se bo borila proti režimu. Cerkev je izbrala službo narodu, a vi na Zapadu niste poklicani, da nam dajete lekcije. Mi bomo odločali sami kaj je v interesu naroda:::

S svojo izredno duhovno energijo, s vojim teološkim in obširnem znanjem, se ni čuditi, da je izredno uspel v svoji karijeri in s svojimi uspehi v svetu. Tako je s svojo vnero in z delom za ekumenizem spontano posegel v politiko SZ. Njegova dalekovidnost in njegova diplomacija mu je pomagala, da je posegel veliko dlje, kot katerikoli politik, če upoštevamo okolnosti v katerih je deloval. Bil je jasnega duha, velik talent, bil je prijateljsko ljubezni in skromen, po potrebi je bil tudi nasilen in je znal tudi udariti s pestjo po mizi.

Ko je bil novoizvoljeni papež Janez Pavel I., 3. septembra ustoličen kot novi poglavar katoliške cerkve, je drugi dan sprejemal v avdijenci razne delegacije. Eden med prvimi je bil tudi leningrajski metropolit Nikodim. Že v začetku razgovora s papežem je Nikodim nenadno omahnil v naročje papeža in njegovih sodelavcev. Zadet od srčne kapi je takoreč umrl v naročju sv. očeta, v Vatikanu. Res, umrl je nenavaden človek na nenavadnem mestu.

Bil je večkrat gost v Vatikanu, sprejemali so ga kardinali in škofi po vsej Italiji. Ni mogoče ni kratko opisati vso njegovo dejavnost, katero se je v zadnjem desetletju razvijalo v duhu ekumenizma, med Moskvo

L.K.

KAR PO DOMAČE...

"Naše petje ni za na cesto." Pod tem naslovom se je izšel članek v "Novi dobi" na naši strani, ki opravičuje pevski zbor "Triglav" zaradi njihove odpovedi pri sodelovanju "karnevala". Če človek pomisli na tisto "naše petje", ki se razlega iz kričavih grl fantov, "ki ga imajo že pod kapo", je prav res, da taka pesem ni za na cesto. Še v gostilni je človeku neprizeten, kadar sliši tako drenje.

Toda naša resno nagovana pesem, da ta ni za na cesto, posebno v Avstraliji, kamor smo jo prinesli kot svojo dedičino in je naša dolžnost, če se zavedamo vrednosti narodnega blaga, da jo ponesemo med avstralsko ljudstvo in, da jo podelimo z družino avstralskih narodov. Res je, da nas avstralsko ljudstvo že pozna po naših narodnih nosah. V Viktoriji so celo Avstralci ponosni na slovenske narodne noše. In tudi ostale slovenske kulturne prireditve v Viktoriji dvigajo naš glas. To je razvidno iz samega "Vestnika". Toda zdaj govorimo o N.S.W.-u.

Vzemimo slovensko beseodo. Ali jo moremo predstaviti Avstralcem? Ali jo moremo predstaviti ostalim etničnim skupinam?

Da bi človek mogel dodata spoznati katerokoli ljudstvo, mora predvsem znati jezik naroda za katerega se zanima. Redki so ljudje, ki se toliko zanimajo za kulturo enega ali drugega naroda, da bi v to svrhu študirali tuje jezike. Kar največ poudarja naš identitet v Avstraliji, so predvsem narodne noše, naša pesem in naši plesi, da, celo tudi narodne umetnosti in obrti.

Članek trdi, da za pevski zbor gotovo ni primerno nastopati na prostem. To je odvisno od značaja prireditve. Res je, da se tudi meni "karneval" ne zdi prijeten in pravilen izraz za to letno "etnično" veselje. Toda naj se imenuje že kakorkoli, v tem primeru bi nastop tega odličnega pevskega zbora na prostem bil od velikanske vrednosti. So Avstralci, ki mi pravijo, da poslušajo slovenski radio samo zaradi našega lepega petja, pa četudi zveni po "avstrijsko". Za to pač imam primerno razlog.

Toda nebene razlage nisem mogla dati tistem Avstralcu, ki je v odboru za "Karneval", kateri se mi je skoraj posmehoval, ker sem pač ponosna Slovenka, češ, da ne držimo besede, a da je odbor storil svoje najboljše, da bi slovenski pesmi našel res dober prostor pod milim nebom, opremljena z najboljšimi akustičnimi pripravimi, ki jih odbor zmore.

Kdo pravi, da zborni petje ni za "na cesto"? Kdor je mojih let, ta se dobro spominja veličastnih konvergov, ki smo jih doživljali v Ljubljani, na tedanjem Kongresnem trgu pred ursulinsko cerkvijo, in na stopnišču pred frančiškansko cerkvijo, ne samo v dvorani Union.

Če bi kdo res imel slab namen, da ni nas ponižal in nas poslal peti na cesto, potem bi bila stvar popolnoma drugačna. Mi pa imamo

mo v Triglavu tako odličen pevski zbor, da nam šteje v čas povsod.

Popolnoma prepričana sem, da bo decembarski koncert zobra "Triglav" nudil vsem ljubiteljem naše pesmi izreden užitek, saj sem s posebno ljubezni spremljala njihov razvoj in nastope.

Ali smo se res omejili samo na medsebojno uživanje naše dedičine, ali jo mislimo deliti z ostalimi narodi Avstralije kot se na široko ustimo? Zdaj, ko smo imeli drugo priliko, da javno nastopimo pred publiko, smo to drugo priliko odvrgli. Dali zato, ker nam je uspeh v Operni hiši segel v možgane? Ne verjamem. Tu so drugi razlogi.

Stvar je v temu, da bi se pevski zbor moral premisliti pravočasno, ne zdanji trenutek.

Pesem je ta, ki ljudstva združuje, pesem je ta, ki blaži bolečine, pesem je ta, ki odpira rane in pomaga človeku, da se razjoče. Pesem je ta, ki kaže z enaga ljudstva na drugo: "Glej, saj smo vsi ljudje. Vsem nam je dano peti." Pesem vodi k prijateljstvu in ljubezni.

Da slovenska pesem ni za na cesto? Srca so dekletom obtičala v grlih, ko so ob poletnih večerih zaslišale fantonovo pesem na prostem. Slovenski romarji jih pojo na "božjih poteh". Nad svežimi slovenskimi grobovi se čujejo slovenske žalostnine. Trnovski in šentjakobski fantje so bili poznani po kršnem petju v hladu koščatih kostanjev na bregu Ljubljane. Primorski fantje so izzivali fašiste z našo pesmijo na cesti. Fantje so šli k vojakom s pesmijo v grlu. Izletniki so peli na cestah. Naše politične demonstracije je spremljala naša pesem.

Slovenska pesem je za na cesto. In prav primerno je, da se jo ravno na "karnevalih" sliši. Če pa seveda ta naš pevski zbor pojde le v svoje zadovoljstvo, potem je zadeva čisto drugačna in ima pisec tozadevnega članka v "Novi dobi" prav. Človek, ki se resno bavi s pesmijo, jo želi deliti z javnostjo. Kako more nekdo trdit, da bo temu našemu pevskemu zboru in Slovencem bolj všeč, da prirede "svoj karneval" oziroma koncert? Ali smo zašli v separatizem, ali mislimo sodelovati tudi z drugimi narodi v izgradnji bodoče Avstralije, ki najbi imela značilnosti vseh narodov? Vprašam se le čemu sta Jugoslavija in Avstralija podpisali pogodbo za izmenjavo kultur, če nas peščica tukaj je v Sydneju zavrne sodelovanje z ostalimi narodi, ker "naša pesem ni za na cesto"?

Časopisi niso tu samo zato, da sole človeku pamet ampak tudi da razgaljajo resico, posebno kadar se to tiče naših zadev v etničnem tisku, ki resnici gledajo v oči kadar se mu prileže.

"Po jezeru bliz' Triglava, čolnoč plav sem ter tja, v čolnu glasno se prepeva, da odmeva od gore ..." "Ko so fantje proti vasi šli, lepe pesni so prepavali ..."

Ali jih naj naštejem še kaj

več? Slovencem je posebno všeč peti na prostem, to je že razvidno iz naših narodnih pesmi. Sicer pa, saj vse to vemo in celo prav dobro.

Pavla GRUDEN

P.S. Kader se vrše pikniki za izseljence v Škofji Loki ali ne pojo pevci na prostem?

VSA SLOVENIJA NA RIBNIŠKEM SEMNJU

Nepregledna reka ljudi iz vseh slovenskih krajev, po oceni jih je bilo nad 15.000, so 3. septembra na polnila ribniške ulice in druge kotičke. Vsak je želel udeležiti se tretjega sejma suhe robe in Lončarstva.

Že v zgodnjih junih urah so bile ceste polne obiskovalcev, ko pa so s parado odprli semenj, so bile ulice popolnoma natpane in neprehodne. Po starem običaju so v povorki sodelovali: godba na pihala, pevci s krošnjami, narodne noše, folklorna skupina iz Dolenje vasi, voz s suhorobrskimi proizvodi in krošnjari.

Na sejmu so obiskovalci videli vse suhorobarske in lončarske izdalke, izdelovalci pa so prikazali, kako nastanejo škaf, sito, obodi, zobotrebc in drugo. Na sejmu se je predstavilo 55 izdelovalcev suhe robe in lončarstva iz ribniške, dobrepoljske in struške doline, Drage, Podpreske in Velikih Blok - iz območja, kjer je doma suhorobarstvo. Poleg tega je bilo na sejmu še 45 prodajalcev iz vseh krajev. Svojo stojnico so imeli tudi združeni obrtniki.

Veliko pozornost so pritegnile še druge razstave in revije: modna revija "Pletenine", razstava gob, razstava ročnih del žena in dekle, razstava slikarjev Milana Čiroviča in Dušana Matoha in razstava fotografij Franceta Modica.

Gostinci so se na sejem dobro pripravili. Odveč je govoriti, da je zelo uspela veselica, ki so jo organizirali gasilci.

SENOVSKI GODBENIKI V ZRN

Senovski godbeniki so bili pred dnevi na štriridnevem gostovanju v ZR Nemčiji. Obisk, za katerega so gostitelji pripravili skoraj preobil program nastopov, ogledov raznih tovarn, gradbišč in takoj naprej, je imel hkrati dokaj uradno obeležje, saj so Senovčane povsod sprejeli kot predstavnike občine in krajevne skupnosti, kot prave "ambasadorce" dežele, iz katere so prišli. Med drugimi jih je vse dneve bivanja spremljal mestni župan, priredili pa so jim tudi več uradnih slovenskih sprejemov. Z godbo v Burgau so Senovčani podpisali listino o pobiranju, o ponemu obiska pa najbolj zgorovno priča to, da so se godbeniki vpisali v "mestno knjigo".

Med nastopi, ki so jih imeli, naj omenimo samo dva. Uradni koncert so imeli skupaj z godbo gostiteljico. Z njim so dosegli izreden uspeh, saj se jim doslej še ni nikoli primerilo, da bi

igrali več kot tri ure. Sicer pa so godbeniki domovali pri družinah nemaških gostiteljev in tako z njimi navezali še tesnejša prijateljstva.

DC-10 ZA JAT

LONG BEACH-V tem kalifornijskem mestu so v Tovarni Mac Donald Douglas izdelali prvo letalo za JAT s 3irokim trupom tipa DC-10. Prve poskusne letne s tem letalom, v katerem je prostora za 282 potnikov, bodo verjetno opravili že ta mesec. V decembri pa bo letalo že letelo za JAT in SKER v ZDA/, ki bo v maju prihodanje leto dobilo še eno letalo tipa DC-10.

Carnevale '78

Letos že drugič po vrsti v Sydneju narodnostne skupine prirejajo svoje kulturne prireditve v okviru Carnivale '78. Premier Mr. Wran je s svojo idejo lani dobro uspel in tako tudi letos. Da je stvar stekla je dal na razpolago tudi nekaj denarja in ob finančni podpori je steklo kot je bilo pričakovati. Ko to poročamo so prireditve že za nemi. Tudi letos je zadeva kar dobro iztekel. Vse skupine katere so imele poleg finančne podpore tudi dobro volji, so se odlično izkazale.

Kot je že bilo govora v prejšnji številki, smo se Slovenci letos slabo obnesli. Če se spomnemo preteklega leta, smo se Slovenci polnoštevilno udeleževali na več krajih, bili smo vidni in odnesli tudi številne pohvale. Ni mi znano, če je katera naša skupina sploh kje nastopila ali sedovala, razen, kar mislim tu poročati. O kulturni sramoti nebi govoril, o tem smo že rekli beseodo ali dve. Bi pa se upravno vprašali kje so ostala društva, poleg Triglava? Saj na sydnejskem področju naštejemo kar kake pol dučata slovenskih organizacij, ansamblov itd. Kje smo? Ali res slovenska kultura sloni na gotovih poedincih in če že ti kaj napravijo, so največkrat deležni zmerjanja, obrekovanja in se jim celo podtika da "špionira" itd.

Da preidemo k stvari, no vsaj v občini Marrickville smo zatopani Slovenci! In to z razstavo, ki jo je uredila moja žena v mestni dvorani v Marrickville. V ponedeljek zvečer je župan občine Marrickville svečano odpral razstavo "Arts and Crafts" katera je bila v okviru Carnivale '78. Razstavljalci so Grki, Nemci, narodi Južne Amerike in narodi iz Jugoslavije. Župan Mr. Harrison se je vsem zahvalil za udejstvovanje in po govorancih se je začel kulturni program, katerega so izvajale razne etnične grupe. Največji aplavs so odnesli plesalci grške folklorne skupine. Na razstavišču so zavzeli največ prostora Grki, vendar najokusnejše in najboljše predmete so izložili Jugoslovani. Verjetno je bil najprisrčnejši slovenski oddelek, sodeč po zanimanju obiskovalcev. Vsi so se pohvalno izražali o predmetih in nekateri so spraševali če so za prodajo. Razstava je bila odprta od ponedeljka zvečer do petka.

L.K.

O VLADICI, PETRU PETROVIĆU - NJEGOŠU

Pisati o velikim ljudima, ukoliko je to uopšte moguće, od strane nas, običnih smrtnika, ispunjava me strahom, da li će biti u stanju da bar približno na osnovu onog što sam saznao i pročitao, prestavim veliki lik Njegošev. Kroz čitavo stoljeće poznati domaći i strani literarni autoriteti, posvetili su mnogobrojne studije o dijelima Njegoševim i biću njegovom. S toga, daleko bi nas odvelo, ako bi morali nabrajati u ovom prilogu, makar što bi to bilo i u kratkom izvodu, sva ta imena naučnih i literarnih vrednosti. Zato ćemo se zadržati kod izvjesnih, svakako za nas pristupačnih elemenata, koji su ovom našem Lovćenskom izabraniku dali moć da rukom velikog majstora izrazi najverniju sliku naše narodne duše, zadnjene kosovskim kultom da kroz Raspeće i stradanje smjelo i odlučno kreće se putem ka pobradi naše nacionalne misli.

Puška mu je bila prva zabava, gusle su mu bile prvi učitelj, srpska slova bila mu je prva ljubav, a nebo sa svojim zvijezdama prva zagonetka. Sa visina Lovćenskih gledao je kako se sunce iz udaljenih snežnih planina podiže, a uz gusle slušao je pjesmu, koja mu je kazivala da je za onim bregovima Kosovo i Prizren, da tamo kroz lijepu i plodne ravnice teče Lab i Sitnica. Sa visina Lovćenskih mogao je videti sve granice Crne Gore, a gusle su mu pominjale daleke i nepregledne granice prostranog Srpskog Carstva. Video je Crnogorce stečnjene u ove krševe, a pesma mu je kazivala daju Turci uzelji polje, a Latini more, a njima ostale ove kamenite i neplodne gore.

Covjek se zaista u čudu pita, odakle proistiće toliko nadahnuta da šaka golorukih i gladnih gorštaka, postaje čitavom svijetu primjerom čojstva i junaštva, te da u tom kroz ime Crne Gore, oživi slavu Sparte i Termopila. Nije bez naročitih vrednosti za ovaj dio našeg naroda veliki engleski državnik i prijatelj Južnih Slovensa, Gledston reka, da iako malena i neznačna po svom prostoru, Crna Gora ravnala je Omerovoj Grčkoj u radanju velikih ljudi na tako uskim granicama kretanja i rada. Koliki je pak, izraz divljenja prolamao se kroz sve srpske krajeve biće dovoljno da prikažemo uvod poznatog srpskog pisca iz prošlog vijeka Jakova Ignjatovića, koji u svojoj apotezi "Kako je postala Crna Gora", piše:

"Kada se zemlja stvarala, sinje more izmetnu jednu stijenu, da imade ko će valove zadržati, kada bura najurne. Ta je stijena Crna Gora, koja čuva da Jadranovo More iz svoga korita ne odmakne. Kakve je žitelje ta stijena dobivala? U Crnoj Gori su negda jelski i rimski bogovi stanovali. Tu se Jupiter odmarao kada je gigante pobijedio. Tu je Neptun svoje vjetrove

uzapćene držao. Na toj stijeni je Mars svoj mač oštirotu su životinje sve sami orlovi, sokolovi, i risovi su se tu radali, pa još i strahovite guje. Slabe životinje nijesu se smjele pokazati, žaba što kreće, ne da se tu vidjeti, jer guja žabu ne trpi. Odavde su bogovi na Olimp otišli, jer boginje Heba i Afrodita ne trpe hujanje morskijeh vjetrova. Samo jedan Mars ostade. Mars da nebi sam ostao, sazove iz dalekih predjela ljude sve same junake, te ih načini bogovima i tako ostade u Crnoj Gori trag božanstva.

Kada ovu apotezu sa ostalim sličnim uporedimo sa našim istorijskim zbitjem od Kosova na ovamom, za onaj dio Srpskoga Naroda, koji se poslije Kosovskog brodoloma savio oko Lovćenskih padina, ovog Srpskog Ararata, onda nam je jasno porijeklo inspiracije Njegoševa da genijalnom diktijom slika: "Vitezove mrijet naviknute, za krst časni i slobodu zlatnu". Ovi bojovnici kroz Njegoševu pjesmu one srpske elemente "Što utječe ispod sablje Turske, što na pravu vjeru ne pohuli, što se nešće u lance vezati, to se zbezje u ove planine, da ginemo i krv prolivamo, da junački amenan čuvamo, divno ime i svetu slobodu". Kroz ove bojovnike održan je kontinuitet sa našom slavnom istorijom kosovskih osvrtnika.

Jer eto tu u takvom višestrukom grijezdu ponika je u kući Toma Markova Petrovića, brata Mitropolita i Gospodara Crne Gore Petra Prvog/Svetog, u Njegošima 1. novembra 1813. godine, treći sin po redu Rade/Radivoje/, kome je sudbina dodijelila da bude ovapljenje svih onih vrednosti narodnih, koje su iskonskom snagom kroz njega prigovore za sva zbitija našeg pada i uspona, kroz viševjekovnu stazu naše nacionalne Golgote.

Kratki rok manastirskog učenja u Cetinju i u manastiru Savina u Boki Kotorskoj, zamjenjen je u oktobru 1828. godine dolaskom na Cetinju Sime Milutinovića-Sarajlije, čuvenog pjesnika "Serbianke", za redovnog učitelja. Tu nije bio nekog naročitog rasporeda u učenju, već su učitelj i učenik šetali, razgovarali i čitali neke knjige što ih je učitelj sa sobom donio na Cetinju. Kaže se da je Vladika mnogo naučio od svog učitelja i iskreno mu bio zahvalan, radi toga mu posvećuje "Lučku Mikrokozmu" i uz njegovu smrt spjevalo mu je "Sprovod prahu Sime Milutinovića".

Jedno je sigurno da ga je Sime prvi uveo u klasicu, istoriju, filozofiju i književnost. Ovo je docnije uticalo na prirodnu sklonost Vladićinu da se podaje filozofskom razmišljanju, poнаosob panteističkom shvanjanju ovoga svijeta i čitave vaseljene. Ovo se lijepo vidi i u Njegoševu pjesmi iz 1844. godine "Filozof, Astronom i Poeta".

Veliki engleski misilac i pisac Karlajl u svojoj knjizi "O herojima" navodi, da on ne zamišlja Kralja po odori i spoljnim znacima dostojanstva, već onakvog Kralja koji i bez tog spoljnog obeležja po svom biću zaista je Kralj-Suveren. Vladika Rade je već u svojoj sedamnaestoj godini zamijenio na upravi zemljom soga strica Mitroplita i Gospodara Crne Gore Petra I, 18. oktobra 1830. godine.

Pod vrlo teškim prilikama unutarnjih plemenskih razmirica, pritska spola od Turskih najezda i vrlo delikatne međunarodne situacije u Evropi, mladi vladar imao je da savlada nepresto teškoće. Ali dogodilo se čudo, da je on samom svojom pojmom ukrotio najneukrotiviji narod na svijetu Crnogorce, drugim riječima podvrgao ih poretku koga je ustanovio u septembru 1831. godine na zboru glavara i naroda na Cetinju. Ovom reformom ustanovljen je "Senat" tj. neka vrsta suda za svu zemlju, Gvardija od 164 momaka i Perjanici, koji su bili hraničari njegovi i veza sa narodom. Izbor ovih perjanika vršio se od najboljih kuća po bravstvu i plemenima i služba je vršena neizmenično.

Kao što rekoso, ovo je prvi slučaj u isoriji ovih gorštaka da pred pojmom impozantne figure svoga mladoga Vladike i Gospodara, se potčine nametnutoj njegovoj reformi. Njegovoj pojavi se začudio i ruski Car Nikola I, koji je oduševljeno rekao "Pa Ti si veći i od mene". Njegoš je na ovo odmah odgovorio: "Samo je Bog veći od ruskog cara". Englez Ser Henri Lehard i njegov drug Mitford koji su u 1839. godini posjetili Vladiku na Cetinju, pripovedaju u svome potpisu, da u svom životu nisu vidjeli veće i impozantnije figure čovjekove, ne samo po svom fizičkom sastavu, već i po svome dostojanstvu. Njego-

šev rad naspram jedinstva i ostalog dijela Južnih Slovensa, izražava se u punoj prepisci sa vođama narodnog pokreta izvan Srbije i Crne Gore, da konačno dade punog izraza svoga Jugoslovenskog osjećanja u pismima Jelačiću, Poslanici Bokeljima i Dubrovčanima i kategoričkom odbijanju punude slavnog književnika Tomazea da radi u korist Mletačke Republike u Primorju Dalmatinskom. U

odgovorio: "Crnogorci poštuju junake. Ja branim Vašega Kralja, kada je On jači od Vas miliona, koji se na njega želite". Ova dva primera iz Vladićinog držanja dovoljna su ilustracija visokog hrišćanskog i socijalnog kulta jednog crkvenog poglavara, koji istovremeno i suvereno upravlja sa jednim malim ali hrabrim narodom koji je vjekovni bedem borbe za krst časni i slobodu zlatnatu, u drugom odgovoru riječi su Vladara heroja, kojem je hrabrost glavni element i u borbi za demokratski poredak. Mladi Njegoš još u svojoj dvadesetoj godini života, prilikom prvog putovanja u Rusiju da se zavladici, pored zvaničnih posjeta u Beču, upoznao se sa Vukom Karadžićem, njegovim prvim mecenom, Jernejem Kopitarom, i drugim poznatim imenima jugoslovenske književnosti. Ovi pioniri na ovoj novoj podlozi narodne književnosti, našli su u mladom Vladici Crnogorskom odanog protagonistu, koji je već u ovom duhu počeo svoja pjesnička stvaranja. Njegoš još kao dječak u svojoj trinajstoj godini pokazao je dar i sklonost pjesništva sa svojim sočinjenjem "Čeklički svatori" u duhu narodnih pjesama na podlozi čistog govornog jezika soga kraja. U ovom duhu nastavio je mladi pjesnik sa omanjim pjesmama, koje su osim nekoliko prigodnih, ili moralno-filosofskog, ili narodno-patriotskog sadržaja, a ima među njima epskih i lirske pjesme.

Povratak iz Rusije Vladika je polovinom 1833. godine stupio u javnost kao pjesnik sa "Pustinjakom Cetinjskim", "Na topu sa Spužom" itd. Ljubljane i Trsta u Crnu Goru, potpomognut za štampariju i knjigama koje su izbegle austrijskoj cenzuri, pristupa radu za podizanje savršenog oblika narodnog prosvećivanja manastirsko učenje zamenjuje podizanjem prve škole na Cetinju i podizanjem štamparije, prve nakon Obojske u Crnoj Gori, i u njoj prvo štampa: "Pustinjaka Cetinjskog". Lijek Jarosti Turske, Poslovice Vuka Karadžića i Srpski Bukvar. Ime Njegoševa prodire kroz sve slojeve, ne samo našeg, već i kulturnog evropskog društva. Dolaze razne posjeti crnogorskom Vladici na Cetinju od strane mnogobrojnih naučnih i drugih visokih krugova sa svih strana. Jedan između ostalih bio je Anti de Žem, profesor francuskog jezika koji se izvesno vrijeme zadržao sa Vladikom na Cetinju i naučio Vladiku francuskim jezikom i upoznao ga sa francuskim literaturom. U 1837 godini Vladika je spjevalo "Svobodiju", iste godine na najvišem vrhu slobode Lovćenu, podiže sebi grobniču i zaklinje crnogorce da ga posle smrti tu sahrane, da ih gleda i opominje na slogu i bratsku ljubav. Odmah nakon spjeva "Luče Mikrokozme", u 1847. godini, Njegoš do-

stiže kulminaciju svog književnog stvaranja u "Gorskom Vijencu", jedna vrsta drame iz crnogorskog života u antičkom smislu. Njegoš je kroz "Gorski vijenac" ogromnim umjetničkim talentom naslikao jednu burnu epohu, kroz koju izviri sve one narodne vrednosti iz istorije svoje uže domovine, koje su oličavale vječni uzor slobode, tradicije srpske državnosti i utocište duhovnog života srpskog naroda.

Njegoš se u izboru motiva za "Gorski vijenac", poslužio jednim istorijskim dočekom u svome kraju, ne samo da opjeva vjekovnu borbu slobodnih crnogorskog gorštaka protiv nasrta turskih osvajača, već osnovna sadržina ovog najvećeg Slovenskog spjeva, spasavanje narodnog opstanka od ugrožavanja i odnarodnjavanja. "Sve što je video i osjećao Njegoš je uno u to djelo". Posle Gorske Vlajene drugo značajno Njegoševi djelo je "Lažni Car Šćepan Mali", koji prestavlja jednu vrstu drame iz crnogorskog života slikanjem borbe i junaštva u kojima su ginuli đedovi, ginuli očevi, ginuli sinovi, ginuli unuci, ginuli iz pokoljenja u pokoljenje u neravnoj borbi koja je stvorila kult junaštva u pouzdanju da su nepobjedni: "Radi kršna njihova predjela, rad teskoće njihovih klanaca, radi toga što veselo snose sve tegobe, rata užasnoga, jer su subom rođeni vojnici, jer se smrti smiju i rugaju. Veličina ovoga junaštva je u tome, što se ne pita ko će poginuti danas, a ko sutra, već mirnoćom junaštva dok im: "Strašna ura gori pred očima". Genijalni duh Njegoša kroz svoja besmrtna sočinjenja, suština su crnogorske nacionalne duše, koja putem ovoga svoga velikog izabranika, bila je i ostala vječna sila koja ubrzava nacionalnu volju, okuplja nacionalnu energiju u vječne bojovnike slobode i bratskog jedinstva. Jer jednoga smo porijekla, jedna ista krv teče korz naše vene, logika sroštva, psihologije, nameće nam isti put, put ka zajedničkim idealima.

Bratstvo vodi porijeklo, preko bratstva nacionalne kulture, ka bratstvu nacionalnih idea. U ovome je suština duhovnog i nacionalnog bića Njegoševog. Na nama je da ovaj amanet vječno čuvamo, i ne samo da se ovim velikanom ponose samo Crnogorci čije je svetovni i duhovni vođa bio ovaj gorosta, već svih Južnih Slovensa za koje je On samopregorno radio, a današnjih Jugoslovena, što je ostvarenje njegovih želja i zamisli, jer je i on dao znatan doprinos za tu bratsku i veliku zajednicu.

Neka je slava i vječni pomen Vladici i Gospodaru Crne Gore, Genijalnom pjesniku našega roda PETRU II PETROVIĆU NJEGOŠU

Temat za Njegoševu nagradu napisao, LJUBO VASOV